

Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana

SETEMBRE. - 1917

DOCUMENTOS INEDITOS

extraídos de diferentes archivos, referentes al

Rdmo. Gil Sanchez Muñoz

Obispo de Mallorca

(1429-1447)

X.

Galcerán nombra Vicario General al Dr.
Arnaldo de Mari, más adelante Obis-
po de Mallorca (1460-1464)

(10 mayo, 1430)

Anno a nativitate Domini MCCCCxxx
die mercurii decima mensis majii ante per-
sonam hon. Arnaldi de Merino utriusque
juris doctor can. eccie. sedis maj. vicarii
in spiritualibus et temporalibus generalis
Rmi. in Christo Patris et Dni. Galcerandi
divina miseratione episcopi maj. in episco-
pali palatio existente comparuit... etc.—AD.
Lib. Col. fol. 23 v.

XI.

Autoriza Galcerán una colecta a favor del
Monasterio de Monserrat, concedien-
do 40 días de indulgencia a los
donantes.

(28 mayo, 1430)

Galcerandus universis et singulis ebdome-
dariis prioribus rectoribus vicariis et
aliis presbiteris curatis et non curatis infra
civitatem et diocesim maj. videlicet consti-
tutis ad quos presentis pervenerint salutem
in Dno. et beatam Virginem Mariam Ma-
trem D. N. J. qui pro salute humani gene-
ris sustinere crucis aculeum non expavit
venerari tota intentione devota Tanto vos
ad opera caritatis inducimus quanto ad ea
exequenda credimus esse promptiores Cum
igitur ad Monasterium beate Marie et tante

devotiouis capella ubi D. N. J. multa et di-
visa miracula in honorem dicte Virginis sue
matris frequentissime operatur digna me-
moriam propter multorum Christifidelium
concursus presbiterorum religiosorum ro-
mipefarum pauperum et aliorum infirmo-
rum qui ibidem recolliguntur et receptan-
tur de diversis mundi longinquis partibus
ad honorem Dei. Ex quibus monasterio et
capella non solum Cathalonia ubi fundata
sunt set etiam totum regnum Aragonum
decorantur media redivis non suppetant
nisi piorum Christifidelium devotis eleemo-
sinis adjuventur ob ingentem devotionem
quam ad dictas Monasterium et capellam
Tenore presentium dicimus et mandamus
vobis et cuilibet vestrum quatenus Fran-
ciscus de pariete alto prbr. procurator seu
nuncius dictorum monasterii et capelle ut
vidimus in scripto publico contineri lato-
presentis ad vos et eccias. vestras declinave-
rit pro pretendis colligendis et recipiendis
eleemosinis confratriis donis votis promi-
sis et legatis et aliis caritativis subsidiis que
a fidelibus dicte capelle dabuntur eroga-
buntur concedentur et largientur ipsum
benigne recipiatis et caritative tractetis et
plebibus vobis commissis favorabiliter pre-
sentare miraculaque et beneficia que beata
virgo Maria in dicta capella pluries ostendit
benigne exponatis in missa ante et post
evangelicum verbum prout dictus procura-
tor duxit eligendum vel procuratorem seu
nuncium per eundem sine contradictione
aliqua exponi et sanctuarium licitum et
honestum ei deferre libere permittatis ut est
assuetum ipsas vero plebes ad benefaciendum
dicte capelle nec non ad solvendum
confratrias ad quas faciendas et levandas
eidem procuratori seu nuncio licenciam im-
pertimur benigne inducatis et alia fieri per-
mittatis prout moris est et alii nuncii et pro-
curatores dicte capelle predicte facere con-

sueverunt Sperantes inde ab illo premium qui in centuplum remunerat omne bonum nos ei de omnipotenti Dni. N. J. misericordia et sanctorum Petri et Pauli apostolorum ejus meritis et auctoritate confissi omnibus et singulis personis vere penitentibus confissis que ad hec per se vel alios devote vaccaverint et benefactoribus predictis pro qualibet vice eleemosina et beneficio quadraginta dies de injunctis sibi penitentibus misericorditer in Dno. relaxamus .Dat. Maj. sub nostro sigillo xxviii die majii anno a nativitate Dni. MCCCxxx G. Epus. Maj. —AD. Lib. Coll. fol. 28.

XII.

El Cardenal de Foix, legado a Latere, autoriza a Fr. Francisco Puig, Preceptor del Convento de Mercedarios de Mallorca, para renunciar la Preceptoría y habitar una cámara de dicho convento y dejarla por testamento a ciertos frailes dominicos.

(29 mayo, 1430)

Petrus miseratione divina tituli Sti. Stephani in Celio monte prter Cardinalis de fusco vulgariter nuncupatus in Regno Aragonie et omnibus aliis partibus insulis civitatibus terris et locis serenissimo Dno. Alfonso Aragonum Regi subjectis a latere Sedis Apostolice legatus dilecto nobis in Christo Francisco Puig preceptor domus Ordinis Ste. marie de mercede Maj. salutem et sinceram in Dno. charitatem. Religionis rebus sub qua Dono. virtutum prestat obsequium aliaque tibi suffragantia merita promerentur ut te specialibus favoribus et gratiis prosequamur. Cum itaque siqut exhibita nobis pridem pro parte tua petitio continebat cum ab infantia tua seu quasi in ordine tuo Deo et Beate Virgini Marie juxta fragilitatem humanam obsequiis institeris captivorumque redemptioni fuerit intentus et in preceptoría ejusdem ordinis Maj. quam obtines per plures annos administraveris diligenter ac in domo ipsius que plures et magnas ruinas minabatur tam de eleemosinis quam de bonis parafrenalibus a parentibus et aliis consobrinis tuis tibi provenientes dormitorium de novo ac rectorium et cameras rehedicari ac etiam reparari feceris altaria in ipsius ecclesia erigi procuraveris, desideraris quod ab onere et honore preceptorie hujusmodi te absolvi ut ferventius contemplationi incendere possis, pro parte tua fuit nobis humiliter supplicatum ut tibi dictam preceptoriam in manibus tui superioris resignandi

necnon in ipsa domu locum conventuale recipendi cameram quoque quam ibi fieri fecisti ac etiam reparasti quamque nunc inhabitas quoad vixeris in humanis recipiendis ac bonis visibus applicandi post obitum vero tum aliquibus fratribus domus et ordinis predicatorum dimittendi et legandi licentiam largiri tibi que insuper indulgere ut ad recipiendum administrationem vel officium in eodem ordine coartari nequeas seu compelli misericorditer dignemur, Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati Apostolice sedis nostreque legationis auctoritatibus plenam et liberam tibi presentium tenore licentiam concedimus. Dat. Castellione de Farfama urgellensis diocesis III Kalendis Maii pontificatus S. S. in Christo patris et Dni. Martini divina providentia papa V Anno xiiii. —AD. Liber Collat. de este año 14, sin foliar.

XIII.

Galcerán destituye a todos los Vicarios Generales que hasta entonces había nombrado

(9 junio, 1430)

Noverint universi quod anno a nat. Domini 1430 die vero veneris intitulata nona mensis Junii Reverendus in Christo pater et Dominus Galcerandus miseratione divina Episcopus Majorie. Ex quibuscam causis suum ad hec animum mouentibus revocavit et pro revocatis habere voluit ad presentem quoscumque vicarios in spiritualibus et temporalibus generales et speciales et quamlibet ipsorum per ipsum Reverendum Episcopum hactenus constitutos et creatos mandantes hec dictis vicariis absentibus et cuilibet eorum intimari. Et predicta impresenti libro sue curie vicariatus communicari re instructus fieri per me Bernardum de rexacho secretarium ac ipsius Domini Episcopi notarium et sue curie vicariatus predicti scriptore presentibus et vocatis ad hec pro testibus honorabiles Arnaldo de Montdanse canonico ortola et Guillermo Berard camerariis Reverendissimi Domini Episcopi.—AD. Liber Collat. fol. 43.

XIV.

Galcerán confiere clerical tonsura en el palacio episcopal

(10 setiembre, 1430)

Bernardus Jorneti . . . universis et singulis presentes litteras inspecturis salutem in Dno. Noveritis Rmum. in Christo patrem

et dominum frat. Galcerandum tunc temporis pro episcopo maj. se gerentem die dominica decima mensis septembris anno a nate. Dni. MCCCCxxx in camera paramentorum episcopalis palatii Maj. primam coutulisse clericalem tonsuram
 . . Dat. Maj. die vii februaryi anno a nate. Dni. MCCCCxxxviii.—AD. Lib. Collat. de 1438.

XV.

Galcerán destituye a sus Vicarios Generales Arnaldo de Mari y Bernardo Berard

(4 enero, 1431)

Anno a nat. Domini MCCCCxxxi die jovis quarto mensis Januarii Reverendissimi in Christo pater et Dominus D. Galcerandus divina miseratione episcopus Maj. Ex quibusdam causis ad hec suum animum moventibus destituit et revocavit ab officiis vicarii in spiritualibus et temporalibus hon. Arnaldum de Merino legum doctorem canonicum et sacrista ecclesie Maj. quem olim suum vicarium constituerat et fecerat. Et hon. Bernardus Berardi decretorum doctorem decanum ecclesie Maj. quem olim suum vicarium et officialem constituerat et fecerat Mandans dictis Arnaldo de Merino et Bernardo Berardi intimari quare a modo de dictis officiis minime utentur mandans quod predicta in presente libro comunicari pro memoria seu scribari (El documento no continúa).—AD. Liber Collat. Fol. 1490.

XVI.

Galcerán nombra Vicario General a Bernardo Casadevall, Bachiller «in Decretis»

(21 enero, 1431)

Galcerandus miseratione divina Episcopus Maj. venerabili nobisque dilecto in Christo Bernardo Casadevall baccalario in decretis salutem in Domino... Die dominica vigesima prima Januarii MCCCCxxxi.—AD. Lib. Collat. 1430-1431, f. 156.

XVII

Primer documento del Pontificado del Rdmo. Gil Sanchez Muñoz en Mallorca

(abril 1431)

Liber Vicariatus Reverendissimi Domini Episcopi Egidii miseratione divina Maj. Episcopi inceptur in mense Aprilis anni a nat. Domini MCCCCxxxi per Petrum pere

notarium Maj. AD.—Liber Collat. Fol. 1, anos 1431-1432.

XVIII.

El Vicario General del Rdmo. Gil Sanchez Muñoz confiere un beneficio en la parroquia de S. Miguel de la Ciudad al Rdo. Juan Claret, Rector de Esporlas.

(24 mayo, 1431)

Anno a nat. Domini MCCCCxxxi et die XXIV mensis Maji Coram presentia honorabilis reverendissimi in Christo patris et Domini Egidii miseratione divina maj. Episcopus in remotis agentis vicarii generalis constitutum personaliter in palatio Episcopi civitatis maj. constitutus venerabilis Michael Bennassar civis major pretensus patronus beneficii infrascripti vacantis ad presens ut dixit de jure et de tacto per decessum discreti Bernardi Bach presbiteri ipsius beneficii ut dixit dum visceret (sic) ultimi possessoris ad ipsius beneficii sic ut dictum est vocatim obtentum presentavit eidem honorabili vicario discretum Joannem claret Rectorem parochialis ecclesie de spurles Maj. diocesis ibidem presentem et acceptantem supplicans humiliter eidem honorabili Domino vicario ipsius admittendo ipsum Joannem claret ad dicti beneficii obtentum dignaretur sibi de dicto beneficio sic ut dictum et vocatum suisque redivibus juri-bus et obventionibus universis collationem provisionem investituram et possessionem facere et tradere ut informa. Et ut eidem Joannes possit ipsum beneficium una cum aliis beneficiis ecclesiasticis que jam noscitur possidere possit in simul retinere et pacifice possidere et secum dispensare dignaretur. Qui quidem honorabilis Dominus vicarius antedictus festim dictam sibi factam presentationem gratis admittens et ipsum presentatum ad jus sibi competens jussit fieri et in ecclesia parochiali sancti Michaelis Maj. infra gratiam dictum beneficium institutum existit intra missarum solemnias publicari albaranum tenoris sequentis. Lo honorable vicari del molt reverent Senyor bisbe de Mallorches ab la present etc.—AD. Liber Collat. fol 1.

XIX.

Enrique Obispo de Nichopolis confiere Ordenes por el Obispo Gil Sanchez Muñoz, no llegado todavía a Mallorca.

(11 junio, 1431)

Nos Henricus Dei gratia Nichopolensis

Reverendis'simi in Christo patris et Domini Egidii miseratione divina Episcopus Maj. in remotis agentis vicegerens hodie ex commissione per ven. virum Dominum Bernardum Forneti canonicum Maj. decretorum doctorem ac ejusdem Vicarium Domini Episcopi in spiritualibus et temporalibus generalem nobis factam dilectum nobis in Christo Michaellem Bernadet scholarem natum Bernardi bernadet quondam civitatis major de legitimo matrimonio procreatum sufficientem et idoneum ad primam tonsuram promovisse ipsum clericali tonsura insignivinus. In cujus testimonium presentis sigilli Domini Egidii quo utimur ad presens civitas Maj. in domo nostre habitationis die undecimo Junii anno a nat. MCCCXXXI.—AD. Liber Collat. Fol. 158.

Per l'Historia i Vocabulari d'Arts i Oficis de Mailorca

§ 1.

Inventari del Castell de Bellver

(1348)

Hoc est translatum Inventarij facti de mobilibus Castri de Beylluer et fuit factum Idus augusti anno domini M.º CCCº xl viiiº quem fuit comisum venerabili Bernardo de Vallibus.

1. Primo fuerunt invente in camera que dicitur *del porter*, quator cuyratias et quator guarguerias ferri.
Item, vj. pleos ferri.
Item, vj. pauesia cum signis regalibus.
Item, X. lanceas cum ferris.
5. Item, in camera *de la ferraria*, fuit inuentum quondam archibancum vetus trium techarum.
Item, in domo *cellarij* fuerunt inuentem nouem vegetes de mena, et vnum carretellum vacuas et vacum.
Item, vnum cubeletum.
Item, III. gerras vinaderias.
Item, quondam scallam.
10. Item, in domo vbi est consuetum stare bladum, primo vnum par de manxes.
Item, quondam caxiam paruam plenam de passadors.
Item, quondam entenam.
Item, nouem trocia de necce.
Item, quondam portitoram plenam.

15. Item, viij. forchas alium computribus.
Item, vj. gerras vinaderias.
Item, iij. legenas.
Item, quondam torribellam de punto.
Item, iij. gerras plenas oley.
20. Item, iij. prope medias.
Item, quondam enclusam ferri.
Item, quondam molendinum de bras.
Item, quaddam poal.
Item, quondam tabulam cum ejus pedibus.
25. Item, quondam tecam vetere.
Item, unum cubellum.
Item, iij. pallas fustis.
Item, unum cauaguel ferri.
Item, quondam cubellum.
30. Item, mediam uegetem.
Item, ij. tabulas cum eorum tapicibus.
Item, quondam tabuletam ueterem.
Item, quondam tabulam cum tribus pedibus.
Item, duos crochos corij.
35. Item quondam balistam.
Item, xj. lactas.
Item, vnum pich ferri.
Item, aliquam quantitatem fustis.
Item, tabulam pasteriam.
40. Item, unum molendinum cum duobus pichs ferri.
Item, (quoddam) scanum.
Item, mediam uegetem.
Item, quondam paelliam fractam.
Item, duos calderones ferri.
45. Item, iij. posts et vnam tabulam comedendi.
Item, quondam aliam tabulam.
Item, quondam lettum postium.
Item, quondam calderonus ferri.
Item, quondam alffabiam.
50. Item, duo artificia ferri coquinandi.
Item, quondam scanum.
Item, quondam tabulam, fustis comedendi,
Item, iij. tabulas letti.
Item, iij. mensas comedendi.
55. Item, quondam scanum.
Item, quondam lettum postium modici valoris.
Item, quondam mensam comedendi sine pedibus.
Item, iij. scannam.
Item, quondam scala fustis.
60. Item, quondam pasteriam fractam.
Item, quondam alffabiam.
Item, quondam serra serrandi fustis.

- Item, quandam campanam corij capelle diti castri.
 Item, quandam scallam fustis.
 65. Item, x. quarterias, fabbarum nigrarium.
 Item, iij. quarterias de ciurons.
 Item, quandam techam ueterem.
 Item, in quandam turri uocata de les armes, futurunt inuente res sequentes.
 Primo, xxxix perpuntos sine farsets armandi.
 Item, quandam balistam de torn.
 70. Item, vij. ballistas duorum pedium.
 Item, xij. ballistas destrep.
 Item, xix. pileos armandi.
 Item, xvj. crochs.
 Item, vnum trocium de canabacio.
 75. Item, lij cuyraceas ferri.
 Item, item lij guarguerias ferri.
 Item, l. pileos ferri.
 Item, xlvij. pauesia.
 Item, xxxv. scuts.

Per la copia
 GABRIEL LLABRES.

Historia de Mallorca

del

Dr. Mn. Juan Binimelis

Codi Serra-Cortada

Llibre III

CAP. IV

§ 2 De la Villa, y Parrochia de Santañi.

En lo matex any 1300 fonch edificade la Vila de Santañi Circumuesina â la de falanitg sobre de unes terras, que foren de Nicolau Bonet, que li comprà D. Jaume Rey de Mallorca per dit effecte, com consta dels actes de la tesoreria Reyal, y despres ho stabli assignant per cadescú un Cayró. els primers pobladors de ella. Com se ha dit, fonch gr n part del terma de esta Vila, assignà a D. Nuño Sans onclo del Rey, y ell la posa a 20 de lluisma, e a delma, e a tasca. Aquesta Vila no ha crescut mes de lo que era la sua primera fundació, ço es de las 100. cases; serà la cause per quant la muraren, y circuit de la paret que vuy sta ceñida la apretaren tant que noy resta trast, ni spay pera mes casas de las que primer hi hauie, la qual dista de | 25 la sua ribera de mar fins â dos millas.

Lo seu terma confina per la part del Septentrí ab io terma de falanitx, per la part

del mitx giorn per la marina e costa sua y per la part del lleuant ab la mateixa costa, y per la part del ponent ab terras de Campos.

La Vila de Santañi sta tota ella, circuide de una paret baxe de sis tapiades en alt, sta sens Concert ni orde de guerra de que de ellas se pugan valer en necessitat de un rebato: â le qual se poria dar algun remey ab molt poca despesa, y gasto; y seria que alsassen la murade una tapiade mes ab un parepeto no molt ample, y saria de la mateixa tapié sols que per ella se pogués corre, y rodar, y desta manera acudirien per qualseuol part haont seria la necessitat

Es la cullida de esta Vila y terme en formen 12 00 quarteras=de ordis 10000=de ciuades 5000 quarteras y ilagum de tota specie en molta quantitat, y abundantie nov ha viñes, ni altres fruytas en tot lo terme ni ayguas manentiales, ni pous, sino ques manenen de las ayguas de pluges, que recullen en los aujups, y basses, lo territori de St. Añi te molta falta de avguas manentiales, y per ço lo Rey D. Jaume elsegon ordena que fessen, y edificassen pous, aujups, y basses, pera recullir las avguas pluuias. Com de fet ordenà Ramon Dezbru l, y Bernat Beltran vehedois de esta Illa de Mallorca deputats per lo Rey en los anys 1310 de la natiuitat de Christo, los quals ordenaren que fessen fins | 25 g. en 64 basses, 15 aujups ensemps ab 18 pous, que jai eren en dit terma de temps antich

Te esta Vila, y Parrochia de St. Añi de homens de armes 360 y feta la suma de tote la gent axi inutil com util son en número 1550 animes, lo bestiar menut que se trobe vuy de ouelles, y moltons son 7040, bestiar cabrum 3045, porchs 500, bestiar gros com son mulas, y matxos 80, eguas 34, boues y uacas 306; te en lo sea terma 100 posesions entre Alquerias, y Refals.

A distancia de dos millas esta una casa e Iglesia, de molta deuotio sobre una montañe edificade sots inuocatio de Ntra. Sra. de Consolatio, es casa de molta deuotio, y son los jurats de la Vila protectors, y Señors de ella mantanintla de tot lo necessari pera la casa y ornamentals pera la Iglesia. Allí sol acudir lo Poble per ses deuotions, y necessitats Vniuersals, y particulars.

I venint a descriure la sua costa y ribera. es cosa profitosa y necessaria discorrer, y aduertir les coses en particular que en ella son dignes de notar, majorment per els nanyegants, perque de assí poden tenir noticia, y conaxensa en quins pors, y llochs se pugan recullir y retraue: fugint del folletjar y blagetjar de la mar. Entre lo seu terma de

St. Añi per la sua costa, y ribera desde Cal-llonga, y tinent en ella daués lo mitx jorn, se saguex tant tost porto petro, port molt, gran, y molt segur de las trauesias dels vents, te gran fondaria de ayguas, que sera per stari dins qualseuol gran nau | 26 de la mar, podent sis vol arrimar y juntarse a les peñas de tot ell, cabranhi fins en 100 vaxells: la boca, y antrade de aquest port es prou xique, sta mirant per la trauasie, y vent de xaloch, antigament staue tancat, com encare se veu dels vestigis de la cadena de la sua entrada, en la qual edificaren los passats una torre de garde, que esta del tot desruide, y caygude. fins casi los fonaments, conuindra molt que es readificàs, o, que sen hi edifica una altre major, que si pogues tanir artilleria, pera defensa del port, y pera guardar una aygua quey ha a 50 passos, y à 400 passes del port hia tambe molta aygue, que encare que totes les de la costa se guardassen ab tota diligencia, la de aquest port seria pera proueir a quans cossaris hi arribassen.

Cala mondragon sta à la sua entrada mirant per la trauesia del xaloch, cabranhi fins en 12 vaxells de rem. ay ordinariament molta tirañe, y per esta cause los cossaris de la mar no gosen entrar en ell ni moros los hi an vist. A 100 passos geometrìchs de esta cale hi ha una aygue, y molta, pero es algun tant salobre.

Cale figuera es tambe per la trauesia del xaloch, no es tan gran com lo de mondragon, pero es de gran fondaria de aygua, cabenhi fins en 12 vaxells. De esta cale fins al cap del ribell casi noya aygues. A la entrada de esta cale hia una Torre de garde, ay en ella dos gaardes continuas a les quals paga la Vniuersitat de Mallorca 60 Ll. Pren lo foch dels | 26 g. auisos de la talaye de porto Colom, donel à le del Cap de las Salinas. Cale Santañi sta le sua entrada mirant la sua trauesia per el vent de mitx jorn, y xaloch, es molt gran, y te molta fondaria, cabenhi fins en 40 vaxells, recullensi moltes voltes los Cossaris, enuianhi los de St. Añi a ella tres guardes pera la nit, a les quals paga la Vila 18 Ll. y la Vniuersitat de Mallorca altres 18 Ll. Per lo matex vent de mitx jorn, y xaloch sta le cale lombars molt principal, y segura de vents alguntant, en la qual poren star fins a 30 vaxells ay molta fondarie per stari vaxells grans, te un pou en molta aygue à la part de la terre entre aquesta cale, y cale lombarts stiria molt a proposit une torre de garde perque les altres torres no le poden defensar, ni meñys descubrirle. Cale Salmonie es molt impor-

tant per estari molts vaxells amegats, que no seran descuberts, sino arriben junt a la matexa cale à le una part y altre, la qual dista de la Vila de St. Añi circa de tres millas la sua trauesia es del llabetx al mitx jorn las dames vegades que los Cossaris son vinguts a St. Añi an desembarcat en esta cale, dins la qual hia un altre reclau de la matexa grandaria, y capacitat, à la part esquerra enués cale lombarts, que anomenan cale adrouer, pero no tant parillosa com la matexa cale Salmonie, en la qual podran star fins en 10 fustes. Molt de profit seria si en la sua entrada dins la qual hia un pou ab molta aygua bona sols per lo bestiar.

Lo cap de los Salinas es una punta de terra que ix molt | 27 a la mar, y lo mes vesi de la Ille de Cabrera, en la qual hia una torre de garde ab dos homens continuos als quals la Vila de St. Añi pague cade any 60 Ll. esta torre pren lo foch de la cale figuera, y donel e comuniquel a la del port de Campos la qual sta distant de la Vila de St. Añi set milles per linea recta de mitx jorn y xaloch.

En lo territori de esta Vila de St. Añi hia moltes padreras de una pedra molt señalade en gentilesa, y apte, y comoda pera qualseuol obratje, y prou conegude en moltes pars de tal manera, que noy ha en Mallorca fabrica, ni edifici de primor que no sia fet de esta pedra tant auentatjade entre les altres, de la qual sta fabricat aquell sumptuós temple o portal major de la Iglesia Cathedral de Mallorca, del qual se ha fet llarga mensió, y no sols en Mallorca es esta pedra conegude, pero es moltes parts de fore de ella. Be es dexa veure asó en un memorial, que per ordinatió e manament del Rey D. Alfonso dat en Napols als 6 mars 1450 ço es à Moson Joan Alberti procurador del Regne de Mallorca, en que li mena lo Rey, y li dona carrech que li tramatés a Napols per la estructura y fabrica del Castell nou de la pedra de St. Añi, que sera manester, lo qual encare es veu vuy en lo dit castell.

Per la copia

ANTONI M.^a ALCOVER, pre.

(Continuará)

Galeria de artistas mallorquines

XXXVII

Los Mayols, pintores

Los Mayols fué una familia de artistas. El jefe de la familia era Martín Mayol, pin-

tor, natural de Mallorca, en donde vivía en 1321. Le conocíamos ya, por la nota de Sureda en su *Corte de Mallorca* (p. 84), en donde se le cita por haber pintado de verde la cámara real de una galera, y parece que ya había muerto en 1348.

Fueron sus hijos Bernardo y Pedro Mayol, pintores ambos y Martín Mayol, *sutor auri* (dorador). En 1345 estaban los tres ausentes del reino y se les imputaba la muerte del notario de Tortosa Berenguer Franquet, acaccida en esta ciudad, por cuyo motivo esta familia hubo de expatriarse; mas el nuevo rey de Mallorca don Pedro el Ceremonioso les indulta y remite de las penas en que hubieren caído y les autoriza para volver y residir en su país.

Años más tarde, en 12 Septiembre de 1352, el Pedro Mayol, pintor, toma bajo su dirección un Pedro Mayol, natural del castillo de Nules, mayor de diez y siete años, por cuatro de aprendizaje, al que promete enseñar su oficio (1).

Más tarde en 1374, encontramos otra vez al Pedro Mayol, pintor, que pinta por cuenta del procurador real dos escudos con follages, uno del duque de Gerona (Juan I) y el de la duquesa (Violante de Bar).

Del Martín aún sabemos algo más: que por su cargo de dorador debía ayudar a los de su familia; y en efecto a fines del siglo XIV le vemos hacer el retablo de la villa de Sta. Margarita, representando a esta Santa y San Pedro en otra con estas leyendas en mallorquín, que dice SANTA MAR (cabeza de la santa) GARITA y la del Príncipe de los apóstoles dice: SANT PERA.

En otro cuadro hay la figura de S. Antonio de Viana, debajo un escudo dentro de un rombo de punta, un árbol en campo de oro (¿Sureda?) y debajo una a modo de marca de impresor, con las letras unidas a modo de anagrama MAIOL. En lo alto la Anunciación con estas letras: *Ecce ancilla Dei*.

Estos retablos sobre tabla proceden de Santa Margarita a donde habrán vuelto. Los vimos en restauración en 1893 en la carpintería del Maestro Borrás.

Hé aquí un documento del Rey *Ceremonioso* referente a estos Mayols:

«Nos Petrus, Dei gratia, rex Aragonum, etc. etc. Ad interesius milititer nobis factos per plures dilectos familiares nostros, quibus meritis eorum exigentibus astrigimur ut eorum servitores prosequamur gratia et

favore, vobis fidelibus nostris Bernardo Mayoli, Petrus Mayoli, pictoribus atque Martino Mayoli sutori auri, habitatoribus Majoricarum, filiusque Martini Mayoli pictoris civis Majoricarum, et utrique vestrum delatis de morte Berengarii Franqueti notarii, oriunde de Dertuse, qui in civitate Majoricarum, estitit interlectus et certa sciencia et expresse remittimus et relaxamus de gratia especiali omnium culpam questionem petitionem demandam et dictionem quaquunque civilem et criminalem, que possent contra vos et vestrum, quenlibet fieri et vos seu vestrum aliquis nostris interesse, in predictis, sive vos, seu aliquis vestrum in predictis sitis culpabiles, sive non, et quanquam etiam mortem predictam, licita tamen causa precedente et in vestri defensionem confeci fueritis vos fecisse, ita quod vigore gratie et nostre remissionis presentis, possitis quilibet vestrum cum omnibus bonis vestris, redire ad regnum Majoricarum, et ibi stare et esse, quiete et pacifice, et etiam libere et impune et in aliis etiam partibus terre et ditioni nostre subjectis, pro ut antea facere poteratis metu pene moris predicti, in aliquo non obstante, vobis cum facientibus parti civiliter justitia complementum et curie nostre satisfaciendum in misionibus et expensis sic que tamen per ipsam facere fuerint pro predictis.

«Mandantes itaque tenori presentis carte Gubernatori regni predicti, vicariis, bajulis et aliis oficialibus regni ejusdem, nec non etiam quibuscunque aliis oficialibus subditis nostris, quod pro predictis vobis et vestrum aliqui cum bonis vestris, questionem aliquam faciant seu vos aut vestrum aliquem niquirerent personaliter, vel in bonis, set gratiam et remissionem nostram presentem vobis observent firmiter et faciat inviolabiliter observari nec non contravenirent aut aliquam contraveniraut permitant aliqua ratione. In cujus rei testimonium presentem, nostro sigillo apenditio communitam vobis fieri jusimus et atque tradi.

«Datum Valentie pridie nonas Januarii anno Domini M.º CCCº CLº. sexto».

(Letras Reales 1346 a 1348. Fol. 46, n.º 12 del inventario).

Los Binimelis de Alcudia

(1635)

Aunque tenga yo al historiador Don Juan Binimelis por oriundo de la ciudad

(1) Documento II, publicado por Aguiló, *Boletín*, tomo XI, pag. 5.

de Palma, me ha parecido conveniente publicar el siguiente decreto de ciudadanía de Alcudia, diez y nueve años después de la muerte del famoso historiador.

Del mismo resulta que Gregorio Binimelis, que vivía por los años de la Germania (1521-23), tuvo por hijo al maestro Gregorio Binimelis, y que éste fué el padre de Miguel Binimelis, quien tuvo por hijos a Pedro Binimelis fallecido en 1635, y a Antonio, a Miguel y a Juan Binimelis, vivientes aquel año.

Dice el texto del documento de referencia, así:

«Franquesa de Binimelis

Ab la present escriptura atestam y fem fe nosaltres infrascrits Pere Font.—Notari. —Jaume Sureda.—Pere Seguer y Jaume Seguer, Jurats lo any present (1635) en la fidelissima ciutat de Alcudia, de com Gregori Binimelis y Miquel Binimelis, son fill, Pere Binimelis, quondam Miquel Binimelis, son fill, Antoni Binimelis y Joan Binimelis, fills del dit Miquel y bisnets de dit Gregori Binimelis y nets de dit Gregori Binimelis mestre, antes de la germania y al tems de la germnia, tenien son domisili y casa en dita ciutat de Alcudia y al temps de la germania eran presents en dita ciutat, a les horas vila y sempre han tingut y tenen lo dia de vuy son domisili y casa en dita ciutat, sens haver may mudat aquells. En fe de lo qual per requisitio de Miquel, Antoni y Joan Binimelis havem manat fer la present de ma de nostre escriva y cellada ab lo cello de nostra universitat. És vuy als 24 de Maig 1635.

Pere Font.—Notari.

Pere Seguer.—Jurat.

Jaume Sureda—y per ell Joan Seguer.—Jurat.

Joan Antoni Capdebou.

De mandato magnifici honorabilis consulem.

Jacobis Domenech nobl. escriva de ditae universitatis.

«El Rey, e per S. M. lo Lochtinent General: Batle y jurat de la ciutat de Alcudia, per quant conforme certificatoria feta per los Jurats de aquexa ciutat, al 24 del present, ab la qual consta, que Joan Binimelis, es descendent, de Gregori Binimelis, avi y rebasavi del dit Joan, els quals se trobaren y ajudaren ab los de aquexa ciutat contra los comuners, qui intentaren la depravada Germania, els quals han gosat de immunitat y franquesa, conforme real privilegis a dita aquexa ciutat concedits. Per so

havem provait les presents ab tenor de las quals vos diem y manam en pena de docentes lliures sous, al Fisch reyal aplicadores, que vistas las presents doneu franquesa al dit Joan Binimelis y a tota la sua familia, com a les demás familis, de tots los drets imposicions, y si cosa alguna pretendreu en contrari comparexereu devant nos y oits se provehirá de justicia. Dat en Mallorea a 24 Maig de 1635.

D. VILLALONGA (1)».

Por la copia

GABRIEL LLABRÉS.

(1) Libre encadenat de Privilegis de Alcudia (sigle XVI y XVII), fol 44. Archivo municipal de Alcudia.

Galeria de Balears Il·lustres

LIII.

L'amo'n Llorens Caldentey i Derelló de Ca-N' Aulesa

Introducció

Els pobles que s'estimen a si mateixos honren llurs fills il·lustres i recorden, amb desig d'aprofitar-se'n, llurs exemples de virtut i de ciència, d'activitat i de patriotisme, de valor i de sacrifici. És cert que el mèrit és sempre digne d'admiració i respecte, i a davant qualsevol persona que brillen amb l'auriola de l'art, de la ciència, de l'heroïsme o de la santedat, encara que sien desconegudes, encara que estiguen arreconades, encara que pertenguen a una altra llengua, a una altra rassa, se lleven el capell els homes de bona voluntat; però si aquests personatges que són honra de la societat nasqueren a la nostra terra i obriren els ulls a la mateixa llum del cel, i amb la llengua que nosaltres parlem, embarbollaren llur primera paraula, llavonnes los devem un afecte més viu i estimació particular; i si són homes que passaren la vida treballant per la felicitat del poble a on vàrem neixer, és obligació de gratitud recordar llurs noms gloriosos i trametre-los amb eutusiasme a la generació que ha de venir; és obligació de gratitud fer revivre dins la nostra memòria llurs fets més notables, a fi d'ascoltar les lliçons de fe i de patriotisme que mos donaren, i participar de llur esperit, i viure de llur vida, i fer-mos dignes d'anomenar-los compatriotes i de que allà on són no

s'empeguesquen d'esser els nostres antepassats, sino que vegem en cada un de nosaltres una còpia de llur honradesa, de llur amor an el treball, de llur virtut.

Aquest és l'objecte del present escrit, tributar un homenatge coral i respectuós a la venerable memòria d'un compatriota nostre meritíssim, qui passà a millor vida el dia 8 de Juny d'entany, l'amo'n Llorens Caldentey i Perelló de Ca-N'Aulesa. Però, resulta que l'amo'n Llorens tengué tres germans, tan notables i dignes d'estudi com ell: lo Rt. P. Francesc de l'Orde Dominicana, Mn. Rafel Rector de Sta. Maria, i Mn. Juan Catedràtic del Seminari, abans de dir missa. Per això, abans de presentar amb tota la seua amplitut la figura interessantíssima de l'amo'n Llorens, hem cregut que convendria dir quatre paraules de aqueis germans seus, tot tres de venerable memòria.

I.

La família Caldentey i Perelló

Foren sos pares l'amo'n Llorens Caldentey i Bauzá i la madona Juana Maria Perelló i Fabrer, Majorals a Manacor de la noble i antiga família *Olesa* (*Aulesa* segons la pronúncia vulgar). Havia d'esser un matrimoni avengudíssim i de sòlides virtuts casolanes i evangéliques com en sortiren aqueis quatre fills, tots de cap de brot per coses bones i concretes. Per això el poble dedicà a tal família aqueixa cansó, que encara canten per Manacor:

¡Quina ditxa per un pare
haver nodrits quatre infants!
En té dos de capellans,
un conrador i un frare.

§ 1.

Rt. P. Francesc, dominic.

Fonc el fill major, nat a Manacor el 27 de Novembre de 1815, an el sant Batisme li posaren per nom Francesc, i, havent rebuda una educació ben sòlida i cristiana amb la instrucció corresponent i sentint vocació religiosa, demanà l'hàbit de Dominic a Fr. Ramón Galmés, Prior del convent de aquella vila i el va rebre an el mes de janer de 1834 i professà al cap d'un any an el de Ciutat, prenent el nom de Pio en memòria de St. Pio V. Poc temps després el Govern d'Espanya treia els frares de llurs convents, i Fr. Pio, que volia esser religiós fins a la mort, resol incorporar-se a una de les comunidats dominicanes de la Província romana, i amb consentiment del Pro-

vincial i de son pare, a pesar de la prohibició del Govern de que sortís d'Espanya cap estudiant religiós, parteix del port de Sóller cap a Itàlia amb una barca de vela i se presenta a Roma, an els Superiors del Convent de la Minerva, que el varen admetre tot admirats d'una vocació tan forta i ben provada. Ordenat de prevere, demostrà en la predicació un zel apostòlic i unes grans dots oratòries, i eridà l'atenció ja de totduna la gràcia amb que parlava la llengua italiana, essent un dels predicadors més eloqüents i populars d'aquell temps dins els Estats Pontificis. Els frares dominics de Rieti, que coneixien la seua prudència, sabiduria i activitat, l'elegiren Prior del seu Convent, càrrec que desempenjà amb gran acert i amb profit dels molts de feels d'aquella ciutat, que li confiaven la direcció de llurs consciències, lent-li passar hores i més hores dins el confesionari i que, com més anava, més atendien a escoltar els seus sermons a on los ensenyava les veritats de la fe i la pràctica de les virtuts cristianes.

Passada la turbonada revolucionària de Espanya, els religiosos, veent que no els era possible recobrar els convents de que s'era apoderat el Govern ni retornar a la vida claustral, a diferents llocs tractaren al maneo de entendre se, posant-se a les ordres de llurs antics superiors, fent vida religiosa cada qual a ca-seua i organisant el servici dels feels i el culte de llurs esglésies, allà on no los ho haguessen esbucades els inímicis de la Religió i de l'art, com havia succeït amb la magnífica església i convent de Sant Domingo de la Ciutat de Mallorca. Idò un dia, quant maneo s'ho feia comptes, el P. Caldentey rebé una carta del Rdm. General de l'Orde, que li deia que era voluntat expressa del Papa Pio IX, que tornàs an el seu poble nadiu a posar-se a les ordres des seu antic Prior. És que aquest, que era el P. Domingo Perelló, onclo del P. Caldentey, havia escrita una carta an el P. General i una altra an el mateix Papa en persona demanant-lo a fi de restaurar amb ell la Comunitat dominicana de Manacor. Fill d'obediència el P. Francesc (així, amb aquest nom, que era el del Batisme, anomenà sempre el poble el P. Pio) se posa en camí plorant de considerar que hauria de viure com exclaustrat i que, en arribar a la frontera espanyola, s'hauria de treure l'hàbit religiós que tant estimava i posar-se la lloba negra dels sacerdots seculars.

La seua vida a Manacor fonc la d'un

homo vertaderament apostòlic, vida de treball, de sacrifici, d'oració, d'estudi, de confessionari. Predicà una infinidat de coremes, novenaris i altres sermons i panegírics, amb la particularitat de que l'auditori l'ascoltava sempre amb tant d'interés i atenció com si se tractàs d'un predicador nou, desconegut, però zelós i eloqüent. Aquest era el seu caire foguer, la predicació. Havia rebudes de Deu grans qualidats i les sabia aprofitar. Quant atacava els vicis i quant tractava de ses derrerries de l'homo, la seua veu prenia un to apocalíptic que espantava, semblava una espasa de dos talls que s'acorava fins dins l'anima, mentres que, en parlar de la Passió del Bon Jesús o de la seua bondat i misericòrdia, enternia l'auditori fent-lo esclatar en plors a la vela.

Quant vengué a Mallorca Monsenyor Cabrera, predicador famós, d'esperit evangèlic, amb quatre o cinc religiosos examplars de virtut, per donar missions p'els pobles de la Diòcesis, escrigueren an el Prior dels Dominics de Manacor per que els enviàs el P. Caldentey, qui s'aplegá amb ells a Monti-Siòn de Porreras ajudant-los a missionar per espai d'uns quants anys, cullint per totes parts fruits de santedat a balquena.

Quant se'n tornà Monsenyor Cabrera, el P. Francisc tornà a Manacor, essent *Custos* de l'esglèsia de St. Vicens Ferrer de l'antic Convent de l'any 1854 fins a 1880, que passà d'aquesta vida. Deixà an aquella esglèsia entre moltes altres millores, els artístics brandolats de l'Altar major, la capella de l'*Amor Hermós*, la de la Immaculada Concepció i la Cripta de Sant Teòfil, a on depositaren les venerandes rellíquies d'aquest invicte màrtir, que ell havia conseguides de la Sagrada Congregació.

§ 2.

Mossen Rafel

Rafel s'anomenà el fill segón de l'honorable familia Caldentey. ¿Qui no coneix, qui no ha sentit anomenar Mn. Rafel, Rector de Sta Maria? El seu recort dura ben fresc després de 29 anys de la seua mort, no solament entre nosaltres i els seus antics feligresos, sinó també dins els altres pobles de Mallorca. ¡Llàstima que just puga dir d'ell poques paraules! Per forsa ha de resultar esquefida aquesta nota.

Vengué an el món Mn. Rafel, l'any 1818; i, acabats els estudis de la carrera esglésiàstica, s'ordenà de prevere, essent un

dels sacerdots més exemplars i feners de Manacor. A ell devem entre altres coses la fundació del Convent de les *Monges de la Caridat*, feta dia 13 de mars de l'any 1847. A pesar de que amb tota modèstia procurava ocultar-se dins l'humil obscuridat, l'esplendor de la seua ciència, de les seues virtuts i dels seus mèrits no se pogué amagar del seu superior jeràrquic, el Sr. Bisbe, qui el feu Rector de Santa Maria a l'edat de 34 anys; i Rector d'aquella parròquia va esser fins a la mort per bé de tots els seus filigresos, qui l'estimaven come pare, el consultaven come mestre i el veneraven come sant. Sempre se feu admirar el Rector Caldentey com home d'acció poderosa, de bondat ilimitada, de mires altíssimes i de zel actiu i prudent; era incansable en la predicació i sobre tot en l'ensenyansa de la doctrina cristiana, que era de tot el ministeri parroquial en lo que passava més gust i en lo que 'n donava mes a la gent. A tots els infants los tenia el cor guanyat amb la seua dolsura i exquisida amabilitat.

I no solament convertí la seua esglèsia en centre d'atracció i de vida cristiana, sino que també l'enriquí en lo material amb almoines pròpies i del poble fent l'endomassada i la *tenda-reial*, que és de seda finíssima, la campana major, que li costà més de cinc mil pessetes i la *Capella del Roser*, de molt de mèrit segons persones intel·ligents. A costes i despeses seues edificà de nova planta la Rectoria per porer cedir la vella, que estava un poc més lluny de la Parròquia, a les *Monges de la Caridat*, que li agraeixen també la fundació d'aquell Convent. Era tal el concepte en que 'l tenien, que no creien possible la seua presència més que allà on el cridaven les obligacions del seu càrreg pastoral, així és que, quant el veien passar per un carrer, la gent demanava: —¿Qui deu esser es mallt?, — o se deien: — *Veiam a on entrarà!* — suposant que duia almoina a qualque pobre.

Un dia se 'n presentà un de pobre a la Rectoria per demanar unes sabates. El senyor Rector se treu les que duia i li diu: — *Si aquestes vos venen bé, preniu-les!* El pobre les s'assatja, i ¡ni fetes per ell! Dona les gracies i se'n va. I el Sr. Rector hagué d'enviar a dir an el sabater: — *Tot-d'una feis-me unes sabates, que no puc sortir de sa Rectoria, porque no 'n tenc.*

Anà a visitar la Mare de Deu de Lourdes diferents vegades en pelegrinació i li dedicà una capella de la seua Parròquia. Quant la tengué acabada digué de dall la

trona:—*Es Diumenges hora-baixa resaré el Rosari davant l'imatge de Nostra Senyora de Lourdes i l'oferiré per voltros.*— Això bastà per fer-hi acudir una gentada fora mida, que omplia la església de gom en gom cada diumenge, d'aquell dia fins a la seua mort. Encara és tal volta la més popular la devoció de Lourdes dins Santa Maria.

Era tan general la fama de la seua prudència que de Santa Eugènia, Marratxí, Biniali, Consell i demés pobles veinats eren molts els qui anaven a confessar-se amb ell, i sobre tot era costum d'anar-hi els qui s'havien de casar.

Devers l'any 1877 o 78 arribà a Mallorca la notícia de que S. M. el Rei presentava Mn. Rafel Caldentey an el Papa per Bisbe d'una de les diòcesis que a les hores hi hnvia vacants dins Espanya. Tot el clero i el poble mallorquí (per tot era conegut i venerat el Rector de Sta. Maria) s'aiegrà de que pujassen a la dignitat de Príncep de l'Església aquest sacerdot de tant de prestigi. Pero Mn. Rafel Caldentey, que no tengué medis per aturar que s'escampàs tal notícia trobà enginys per conseguir que 's desistís de l'intent de fer-li acceptar la Mitra, i an els qui li parlaven de tal cosa, amb tota humildat responia:— *Pobre Bisbat espanyol si s'hogués hagut de carregar aquest vell inútil i miserable!*

Per no allargar més just diré que passà d'aquest mon a l'altre dia 1 de Juny de 1887, plorant la seva mort tots els filigresos. Els pobres deien:—*I ara ¿com e-hu farem?* I també en sentien molts que repetien:—*El faràn sant.*—Morí efectivament en opinió de santedat, així és que hagueren de llevar per una temporada de dins la sacristia d'aquella parròquia un retrat seu a l'oli que feu el pintor D. A. Buades, perquè la gent hi entrava a venerar-lo i a resar-li *Pare-nostros*. Encara ara, i això ho saben tots els predicadors de Mallorca, la fibra més delicada d'aquell poble às la de amor i veneració an el Rector Caldentey; anomenar-lo dalt la trona és interessar l'auditori i fer-li caure llàgrimes de tenor. Testimoni son d'aquesta amor i veneració unes cançons populars que estamparen i repartiren, sense que ho pogués aturar l'amo'n Llorens, que va fer replegar tots quants de exemplars pogué per evitar alabanses seues i del seu germà. Ventaquí per mostra unes quantes:

Poble de Santa Maria,
si plores ja tens raó
perque has perdut es pastor
que tant bé mos dirigia,
no menjava ni dormia

per dar-mos instrucció
amb caridat i amor
a tota la gent servia.

Homo de gran caridat,
això no hu porem duptar,
que haguera volgut posar,
si possible fos estat,
a dins un sol cor plegat
tot el poble cristià
i amb ell a Deu alabar
per tota una eternitat.

Trenta quatre anys estigué
en sa nostra companyia
trabaiant de nit i dia
sempre per el nostro bé;
la gran part del seu quefer
era obsequiar Maria
o bé el poble, si sabia
pobre que hu hagués mester.

Aproximada victori
ara més que mai tendrem;
son exemple seguiguem
i mos tindrà en la memori,
logrant-mos un possessori
del cel per com morirem.
Deu fassa tots el vegem
a la seua santa glori.

§ 3.

Mossen Juan

Es darrer dels quatre fills de la patriarcal familia Caldentey fou Mn. Juan. A l'escola ja descollava entre tots p'el seu bon comportament i intel·ligència privilegiada, i an el Seminari, on cursà la carrera esglesiàstica, sempre amb la nota més alta, va esser cad'any el primer entre tots els condeixebles, distingint-se per la penetració d'esperit, constància en lo treball i vida exemplar, mereixent l'estimació de tots els seus professors, qui recomanaven la seua piedad i aplicació i admiraven el seu talent indiscutible.

Enterat el Sr. Bisbe Rdm. D. Miquel Salvà de les qualidats extraordinàries que adornaven el jove seminarista, s'era ficat amb ell per confiar-li de tot-d'una qualche càrrec important. El dia mateix que Mn. Juan acabava sa carrera, dia 1 d'octubre de 1852, que se presentà an els exàmens extraordinaris del curs sisè de Teologia que li concediren per no haver-se pogut presentar an els ordinaris per talta de salut, essent de edat de 22 anys, ja li encarregà aquell Prelat la càtedra de Llògica i la de Matemàtiques en el mateix Seminari, donant-li facultat per que anàs vestit de capellà o amb la sotana i beca de seminarista, suposat que encara no més era Subdiaca. I bon paper que hi feia el jovenet Caldentey dins aquell Claustre de Catedràtics respectables per llurs anys i per llur ciència,

que presidia el M. I. Rector Mn. Mateu Jaume, després Bisbe de Menorca i finalment de Mallorca. És fet ès que Mn. Juan passava p'el primer talent de tot el Clero de Mallorca, segons confessió de tots els capellans del seu temps; lo mateix deixà consignat un condeixeble seu, l'inoblidable Mn. Juan Aulet i Sureda dins la Biografia que publicà de Mn. Pere Lluïll i Poquet (*Capellà Pera*). Aquesta era l'opinió en que el tenien tots els Professors que'l conegueren an el Seminari de Mallorca. Jo mateix los ho vaig sentir dir moltes de vegades.

Pero una malaltia traïdora banyariguera va l'existència de Mn. Juan: hagué de deixar la Càtedra del Seminari, se'n va a Manacor, l'acullí ven a la Parròquia, hi asisteix a les *funcions*, edifica tot Manacor amb l'exemple de les seues virtuts i vida immaculada, tots els seus companys d'estudis i de sacerdoei el regoneixen i el tenen per mestre, guia i caporal en la via piadosa i levítica, i Deu el mos pren quant corria els trenta sis anys. ¡Que n'hauria poguda donar de glòria a Deu i de profit a l'Esglesia Santa! Misteris de la Providència Divina!

Sortats són els homos que amb llur virtut i amb llur ciència honraren la terra a on nasqueren; però més sortats encara són els pobles que saben aprofitar els exemples de llurs fills il·lustres per fer-se sempre més envant i mes envant p'el camí de la virtut i de la moralitat de l'Evangelí de Deu.

ANTONI TRUYOLS, pre.

II.

L'amo'n Llorens

Tractant-se de la mort d'un home com l'amo'n Llorens Caldentey i Perelló, qualque cosa trobam que n'ha de dir aquest *Bolletí*, a on han de trobar eco tots els batecs de la vida mallorquina.

L'amo'n Llorens al mig de la seua modestia era un home vertaderament extraordinari, mirant-lo baix dels diferents aspecte, tots interessants, que ens ofereix la seua gloriosa vida de noranta dos anys; sens dupte és un dels mallorquins de l'actual generació més notables i dignes d'estudi per la partida meravellosa de llissons i bons exemples de totes les virtuts cristianes i civiques que ens deixa i que seria un pecat i una blaiura no aprofitar-les i deixar-les perdre, tirant-hi amb estúpida inconsciència la feixuga i acubadora llosa de l'oblit damunt.

Nat l'any 1824 d'una familia honradissi-

ma, molt tenre encara, tengué per mestre el P. Benet Pocoví, dominic, del qual aprengué les primeres lletres fins a onze anys, estudiant castellà i llatí, que no oblidà mai, fins an el punt de que quant ja era granat, havent passada una temporada a França, s'hi confessava en llatí. A onze anys el passen a escola amb el P. Juan Parera i hi estudià de comptes fins an els catorze anys, que ja comensà a ajudar a son pare a cuidar les seues terres i les possessions de la noble familia Olesa come Majoral que n'era son pare, i ell ha seguit essent-ho fins a la mort.

Ell si que no fone moí cap Majoral en el sentit de que just miràs els qui fan feina per fer-los-ne fer. En feia fer an els altres, però ell en feia mes que no en feia fer; i no en feia just de cap, sino la de conrar la terra en tots els seus rams. Ho duia tant p'el socorrat an això de fer feina an el camp, que n'ha feta fins a la mort, se pot dir.

Ja prest se conegué que era un homo de molt de sue de cervell, de molt de seny, la nata per un consell, ple de abnegació, disposat sempre a sacrificar-se p'el bé dels altres, p'el bé públic; mai el trobaven que cercàs les seues conveniències particulars; sempre el trobaven per compondre les coses desgivellades o embuiades dins les families i dins el poble, brillant dins ell l'amor en el proïsme en grau ben alt; se veia que tota la seua idea era de fer bé a tot-hom sensa mirar ane qui, bé an el còs i bé a l'ànima. Era un gran cor i una gran intelligència, un cap molt clar per veure les coses justes i raonables.

Ans dels vint i tres anys se casà, essent sempre exemplar i mirall de casats i d'homos de ca-seua. Per això el cercaven molt per aconsellar-s'hi i eren a luf les families que, en haver de fer partions entre germans, el cridaven per que los ho arretglàs. Sols Deu del cel sab les questions i els plets que evità, les desconcòrdies que aboli, les baralles i desunions que apacivà. I no era sols a Manacor que el cercaven per arreglar divisions d'herències, sino a altres viles i fins a Ciutat; així és que el cercaven per coses d'aquestes a Ca's Comte d'Espanya, a Ca'l Marqués d'Ariany, a Ca'l Marqués del Palmer, a Ca'n Mas des pla del Rei, a Alaró, a Campos, a Petra. I per tot allà on passava, deixava tan bona olor, que despertava les ganas d'aprofitar el seu do de consell i d'acert, el seu esperit recte, equànim, equilibrat, que se npre realisava la norma suprema de justícia: *donar a cada u lo que és seu*. Això li valgué una

fama universal dins Mallorca entre les persones de cara i ulls i d'alguna importància; per tal motiu tothom coneixia l'amo'n Llorens Caldentey de Manacor per un homo d'homos.

Així no és estrany que an els trenta anys el fessen de l'Ajuntament d'aqueixa vila i la Reina l'anomenàs, Balle de Manacor la primeria de l'any 1854. Era tallat de lluna per Balle perque reunia totes les grans qualidats que ha de tenir un qui comanda damunt un poble: integridat natural a prova de bomba, bon sentit i seny de bística vella, prudència, austeridat, trempansa, mansuetut, domini de sí mateix, esperit de sacrifici, zel del bé públic, abnegació de bon de veres, ausència absoluta d'agoïsme, magnanimidat. Totes aqueixes qualidats carecterisuren sempre l'amo'n Llorens, i brillaven damunt ell sobre tot en e mandar, quant era Autoridat; i ho va esser moltes vegades dins es Municipi de Manacor, sempre en benefici de l'orde i moralidat de tot el poble. Ell governava sempre el poble com un bon pare governa ca-seua, sacrificant-se p'els seu fills. Sí, ell mirava tots els manacorins, essent-ne Balle, come fills seus come amics de cor, no per explotar-los ni tondre-los i treure'n tot el suc possible, sino tot lo contrari, per fer-los tot el bé que poria en lo temporal i en lo espiritual. El caràcter paternal de totes les seues Balleries és lo més notable i tipic que se sia vist en matèria de Balles i de comandar.

La primera Bateria fone molt curta, perque, havent-la comensada dia 14 de janer de l'any 1854, pocs mesos després entraren els Progresistes, comensà el famòs *bienni*, i és bo de veure que an aquells caps-verjos no los havia d'agradar ni havien de voler un Balle com l'amo'n Llorens; així és que dia 3: de juliol hagué de tocar renúncia. Però sis anys més tart le hi tornen fer, comensant dia 1 de janer de l'any 1861 i ho fone tot aquest any i tot l'any 1862. Passaren un parell d'anys de descans de Ballatge per l'amo'n Llorens, però li tornen carregat la somada la primeria de l'any 1867, i la va dur fins dia 3 d'octubre de l'any 1868. De manera que la Revolució del setembre el trobà de Balle a Manacor, i per cert que se sabé enginyar de tal manera que a Manacor no hi hagué cap desorde, desgavell ni rebumbori a sa caiguda de la Reina.

Esclatada la Revolució i desgavellades casi totes les coses dins Espanya, dins Mallorca i també dins Manacor, la gent d'orde i de ca-seua veren que no hi havia al-

tre llivell ni remei que defensar-se, que organisar-se per que el dimoni no se'n duqués les titeres. Allò fone la gran època de l'amo'n Llorens. Ell se sabé enginyar per atreure-se tots els elements no revolucionaris de Manacor, i amb D Juan i D Miquel Amer, amb l'amo'n Guillem Muntaner de sa Torre i D. Pere Antoni Bosch de So'n Mesquida i demés gent influient, no tarada d'esperit revolucionari, arribà a organisar aquella inoblidable societat que se deia *l'Unitat Catòlica*; que sempre que se presentà a les urnes, guanyà ella tota sola contra tots els altres partits lles eleccions. El cap, l'ànima d'aquella societat era l'amo'n Llorens; tothom tenia la confiansa amb ell, ell duia allà on volia aquells milenars d'homos, perque tots sabien i estaven convençudíssims de que no les havia de dur mai a cap part dolenta, sino an el bé material i moral de Manacor.

Passen un parell d'anys de vida revolucionària, i per un de tants de capgirells com donà llavò la Cosa-Pública, l'amo'n Llorens fou altra volta Balle de dia 17 de setembre de 1872 a 24 d'agost de 1873, que entrà l'Ajuntament dels republicans.

Cruixida la Revolució amb la pujada del rei N'Anfós XII an el trono d'Espanya l'any 1875, la societat *Unitat Catòlica*, perduda la seua principal raó d'esser, anà decaient fins que desaparegué, i les forces polítiques que la componien, se desgavellaren: unes se'n anaren amb los *liberals*, les altres amb los *conservadors* i altres foren coloms d'escampadissa. L'amo'n Llorens quedà a la mira, disposat a fer ho sempre de tot per beneficiar Manacor, i així passà tots els anys de la sua vida. Mai feu anques enrera ni donà el vent per escampat en tot lo que fou servir i procurar el bé públic. Aquesta és estada sempre la política de l'amo'n Llorens; per això el trobaren per esser Balle de dia 1 de juliol de 1882 a 1 de juliol de 1885, i de 1 de juliol de 1897 fins a 18 de desembre del mateix any. Per això, quant se desencadenà damunt Manacor aquella turbonada política entre *fusionistes* i *conservadors* a on patí tant i tant Manacor en tots sentits i s'encajà de tant mala manera la bareca municipal, contreient un deute aborronador davant l'Estat i davant la Diputació Provincial, l'amo'n Llorens se va reatreure plorant dins ca-seua els desgavells, desbarats, atentats, i ruïnes i matx de la política del dimoni que sentà el seu campament dins Manacor. A les-hores l'amo'n Llorens només sortia al mig per veure si posaria pau i concòrdia

i per allargar la mà a tots els qui se demostren gens posseïts del desig de fer bé a Manacor.

Altra sort seria estada la d'aquesta vila, si tots els qui s'hi dediquen a la política, haguessen presa llum de l'amo'n Llorens, l'haguessen tengut i el tenguessen per Mestre i Guia, seguïssen les seues petjades i obra:sen come bons i llegítims deixebles seus. Per aixó hem dit que els manacorins tenen molt que aprendre de l'amo'n Llorens, sobre tot els polítics. Si Manacor se vol salvar, si vol viure come poble civilisat, no té altre remei que seguir les seues petjades, la seua política, que no tenia altra aspiració ni ideal que el bé de Manacor en lo material, en lo moral, en lo intel·lectual.

Sí, tots els polítics haurien d'esser com l'amo'n Llorens, que comensava per esser un homo honrat a carta cabal, sencer, recte, animat dels millors desitjos, ple de zel p'el bé de Manacor, que no mirava mai les seues conveniències, sino el bé comú, que anava sempre ablamat de l'amor a Deu i an el proïsme; que lo que no volia per ell, no ho volia per negú; que feia hé senza mirar an-e qui, que manetjava la gent amb amor i humildat, no a bastonades ni amb males reclanques.

Fou sempre un exemplar, un model, un mirall d'homos de ca-seua, d'esposos, de pares, de persones que duen mando.

A missa d'auba cada dia, a confessar espesses vegades, a combregar sovint, a tots els *rosaris de mort i dols*, a tots els enterrors, a totes les funcions d'esglèsia, el veien sempre. Ja hu sabia tothom que ell no feia falta mai a res d'aixó, per poc que pogués. Perteneixia a totes les associacions piadoses, a totes les confraries, el veien a totes les processons, a totes les pelegrinacions i manifestacions catòliques. Era President de les *Conferències de St. Vicens de Paul* des que comensaren, President d'els *Obrers Catòlics* des que se morí l'amo'n Guillem Muntaner *de sa Torre*.

Sobre tot, quina obra bona se feu dins Manacor de l'any 1850 ensà que ell no hi figuràs com uns dels caporals, que no hi fés costat, que no hi dugués tota la seua iufluència?

De manera que en tota veritat se pot dir que consagrà tota la seua llarguíssima vida de noranta dos anys an el servici de Deu, de l'Església, de la seua família i de tot el poble de Manacor fins que passa d'aqueix mon a l'altre, dia 8 de juny d'antany.

Sí, quaique cosa vé obligat Manacor a fer per la memòria de l'amo'n Llorens, per

agraïr-li una vida tan llarga consagrada an el bé de tothom. No és gens duptós que l'amo'n Llorens és una de les grans figures de l'història de Manacor. Que ho tenguen en compte els manacorins, i que òbriguen en conseqüència, perpetuant d'una manera o altra la venerable memòria d'aqueix gran homo i sobre tot prenint-ne llum i exemple, seguint les seues petjades, imitant-lo, cadascú dins el seu redol.

ANTONI M.^a ALCOVER, pre.

DOCUMENTOS INEDITOS

del Pontificado del

Rdmo. D. Francisco Ferrer

Obispo de Mallorca

(1467-1475)

VII.

De Registrum tonsurarum et aliorum ordinum receptorum et collatorum de mandato seu licentia Rdmi. in Christo patris et domini dni. Maioric. Episcopi seu suorum honorabilium Vicariorum generalium (MCCCCCLXX-MCCCCXC).— Archivo Histórico Diocesano.

49.

El Obispo Ferrer confiere Órdenes en Mallorca.

Anno a nativitate Dni. Millesimo quadringentesimo septuagesimo die vero dominica quarta mensis Februarii Reverendissimus in christo pater et dominus dnus. Franciscus divina misericordie Maioricensis Episcopus Sanctissimi domini nostri Pape Referendarius presentialiter constitutus in capella sui Episcopalis Palatii contulit primam clericalem tonsuram:

Francisco Morell filio honor. Francisci Morell civis Maioricarum, legitimo confirmato, examinato in litteratura et etate ydoneo reperto.

Et die dominica XXV mensis Februarii anno jamdicto in aula versus ortum Episcopalis Palatii, particulares ordines celebrantes contulit primam clericalem tonsuram prefatus Reverendissimus dominus Epus. scholaribus sequentibus legitimis confirmatis, examinatis in litteratura et etate idoneis repertis:

Joanni Membrado filio Petri Membrado laici de Castellot dioc. Cesaraugust. cum licentia sui superioris.

Augustino Ramis filio Laurentii Ramis parrochie de Muro dioc. Maioricarum.

Et die dominica quarta mensis Martii anno predicto prefatus Reverendissimus dominus Episcopus

copus in dicta aula versus ortum sui Episcopalis Palatii, particulares ordines celebrantes, contulit primam clericalem tonsuram scolaribus sequentibus, examinatis legitimis confirmatis in litteratura et etate ydoneis repertis:

Ludovico Cintes filio Petri Sintes insule Minoricarum dioc. Maioric.

Michaeli Mox filio honor.^{lis} Joannis Mox militis Maioricarum.

Et die veneris sextadecima mensis Martii prefatus Reverendissimus in Christo pater et dominus dñus. Frnciscus divina providentia Maioricensis Episcopus, Sanctissimi domini nostri Pape Referendarius, in Capella sui Epalis. Palatii constitutus, contulit primam clericalem tonsuram scolaribus sequentibus et alios promovit ad ordines Acolitatus:

Tonsurati

Guillermo de Pachs filio honor.^{lis} Ludovici de Pachs civis Maioricarum legitimo, confirmato, examinato in litteratura et etate ydoneo reperto.

Joanni Quart filio Jacobi Quart insule Minoricarum quondam, legitimo, confirmato, examinato in litteratura et etate ydoneo reperto.

Fratri Bernardo Gibert ordinis Fratrum Predicatorum legitimo etc.

Bernardo Nicholai Jora filio ven.^{lis} Ferrani Jora Jurisperiti Insule Minoricarum, legitimo confirmato examinato.

Francisco Monserrat ordinis Beate Marie Angelorum.

. . . . Biulayguo filio Bernardi Binlayguo paratoris Maioricarum legitimo examinato.

Simonico Cesse filio ven.^{lis} Anthonii Sesse civis civitatis Cesaraugust. familiari et continuo comensali prefati Rev.^{mi} domini Maioricensis Episcopi.

Joanni Destelle filio Joannis Destelle civis Navarre, diocesis Pampalonensis familiari et continuo comensali prefati Revendissimi domini Maioricensis Episcopi.

Acoliti

Martinum Ferrer parrochie de Alcudia diocesis Maioricarum examinatum.

Fratrem Bernardum Gibert ordinis Predicatorum.

Fratrem Bernardum Jordani	} Ordinis Fratrum Minorum
Fratrem Petrum de Baxona	
Fratrem Petrum Cassa	

Joannem Quart Insule Minoricarum examinatum.

Natalem Canals ville de Sineu dioc. Maioricarum examinatum.

Anthonium Gerona beneficiatum in Sede, examinatum.

Petrum Mora clericum, examinatum.

Fratrem Bartholomeum Palmer Ordinis Cisterciensis.

Fratrem Franciscum Monserrat	} Ord. B. M. Angelorum.
Fratrem Matheum Oliver	

Fratrem Matheum Bernardi alias Sureda ordinis Sancti Anthonii Vianensis Maioricarum.

Sabbato quo computatur decima septima mensis Martii anno a nativ. Dni. Millesimo quadringentesimo septuagesimo Reverendissimus in Christo pater et dñus. dominus Franciscus divina miseratione Maioricensis Episcopus Sanctissimi domini nostri Pape Referendarius, Generales ordines celebrantes intra missarum solemnias in Capella Sancti Bernardi sue Maioricensis ecclesie contulit primam clericalem tonsuram scolaribus sequentibus examinatis et alios promovit ad Sacros Ordines prout sequitur:

Tonsurati

Joanni Soldevila filio ven.^{lis} Guillermi Soldevila militis Maioricarum, legitimo, confirmato, examinato.

Ancelmo Castella filio Bernardi Castello paratoris Maioricarum quondam, legitimo, confirmato, examinato.

Michaeli Penedes filio Martini Penedes paratoris Maioricarum quondam, legitimo, confirmato, examinato.

Guillermo Rotlan filio Baltasaris Rotlan capitis scubiarum (capde guayta?) Maioric. legitimo confirmato examinato.

Nofrio De Sent Just alias Ferrando filio venerabilis Batholomei de Sent Just alias Ferrando civis Maioric. legitimo confirmato examinato.

Petro Jacobo Pascual filio ven.^{lis} Jacobi Pascual civis Maioric. confirmato, examinato, dispensando cum eodem super defectu natalium quem patitur cum sit genitus. . . .

Joanni Speraneu filio ven.^{lis} Petri Speraneu civis Maioric. legitimo, confirmato, examinato.

Anthonio Busquet filio ven.^{lis} Meltioris Busquets civis Maioric. legitimo, confirmato, examinato.

Gaspari Mir filio ven.^{lis} Ludovici Mir civis Maioric. legitimo, confirmato, examinato.

Gaspari Albertini filio ven.^{lis} Petri Albertini domicelli Maioric. legitimo, confirmato, examinato.

Joanni Carras filio Joanni Carras, Calsaterii Maioric. legitimo, confirmato, examinato.

Bernardo Bregosa filio Joannis Bregosa sutoris Maioric. legitimo, confirmato, examinato.

Francisco Mox filio honor. Joannis Mox militis Maioric. legitimo, confirmato examinato.

Joanni Ceronimo Mortella filio Joannis Geronimi Mortello scutiferis, legitimo, confirmato, examinato.

Petro Garau filio Petri Garau quondam de Luchomaiori dioc. Maioric., legitimo, confirmato, examinato.

Petro Parets filio Gasparis Parets paratoris Maioric. legitimo, confirmato examinato.

Petro Joanni Albertini filio honor. Petri Joannis Albertini militis legitimo confirmato, examinato.

Gaspari Mora filio Petri Mora ville Ciutadelle Insule Minoricarum, legitimo, confirmato, examinato.

Antonio Figuera filio Michaelis Figuera barbitonsoris, Maioric. legitimo, confirmato, examinato.

Bernardino Biscarra filio Michaelis Biscarra de Campaneto dioc. Maioric. legitimo confirmato examinato.

Ebdoni Prats filio Petri Prats de Incha dioc. Maioric. legitimo, confirmato, examinato.

Michaeli Figuera filio Michaelis Figuera barbitonsoris Maioric. legitimo confirmato, examinato.

Bartholemeo Costet filio Guillermo Costet de Incha dioc. Ma. legitimo confirmato examinato.

Antonio Bertran filio Laurentii Bertran de Incha dioc. Ma. legitimo, confirmato examinato.

Baltasari Puiol filio ven.^{ti} Arnaldi Puiol mercatoris Ma. legitimo confirmato examinato.

Joanni Parets filio Gasparis Parets paratoris quondam Maioric. legitimo, confirmato examinato.

Gabrieli Caselles filio Anthonii Caselles de Fanigio quondam dioc. Maioric. legitimo, confirmato examinato.

Antonio Garau filio Arnaldi Garau assannatoris Ma. legitimo. confirmato examinato.

Guillermo Litra filio Petri Litran notarii ville Pollentie legitimo confirmato examinato.

Bernardo de Brossa filio ven.^{ti} Francisci de Brossa civis Ma. legitimo confirmato examinato.

Antonio Andreu filio Anthonii Andreu parrochie de Manachor dio. Maioricarum, legitimo, confirmato examinato.

Acoliti

Simonem Roig beneficiatum in Sede Maioric. Guillermum Servera ville de Incha clericum.

Franciscum Avella clericum ville de Luchomaiori.

Joannem Macip ville de Incha clericum.

Anthonium Cabrer clericum ville de Sanceles.

Amatorem Rome clericum Maioric.

Laurentium Bertran de Incha clericum.

Blasium Morante clericum de Incha.

Anthonium Gomis, diocesis Cesaraugust. familiarem prefati Rev.^{mi} Dni. Episcopi.

Joannem Pastor beneficiatum in ecclesia de Luchomaiori.

Philippum de Burgos clericum Maioric.

Jacobum Tries clericum Maioric.

Paulum Cavaller clericum Ville de Incha.

Michaellem Sala clericum Maioric.

Subdiaconi

Martinum Cifra acolitum cum titulo sui patrimonii triginta \mathbb{H} censualium de quo reputat esse contentum, presentibus honor.^{ti} Nicholao Moynos decretorum doctore canonico Maioricensi et Petro Vincensii clerico pro testibus vocatis.

Petrum Vincentii acolitum ville de Incha cum titulo viginti \mathbb{H} censualium sibi factum per Joannem Vincentii eius patrem cum instrumento firmato in posse Bartholomei Vives notarii Maioricarum sub die decima octava mensis Decembris

auno MCCCCLXVIII de quo reputat esse contentum, presentibus proximè dictis testibus.

Petrum Mora acolitum cum titulo decem octo \mathbb{H} censualium sibi factò per Guillermum Servera de Porreriis cum iustramento firmato in posse mei Juliani Figueras sub die sextodecima mensis Martii anno predicto, de quo reputat esse contentum presentibus testibus antedictis.

Melciorem Olivar cum titulo sibi factò decem octo \mathbb{H} censualium de quo reputat esse contentum, presentibus testibus antedictis.

Michaellem de Gallar acolitum dioc. Cesaraugust. beneficiatum in Sede Maioric. familiarem et continuum comensalem prefati Rev.^{mi} Dni. Episcopi.

Fratrem Bartholomeum Palmer Ordinis Cisterciensis.

Fratrem Bartholomeum Jacobi	} Ordinis Beate Marie Angelorum.
Fratrem Martinum Carbonel	
Fratrem Franciscum Monserrat	
Fratrem Joannem Aurich	
Fratrem Matheum Oliver	

Anthonium Pons acolitum cum titulo quindecim \mathbb{H} censualium eidem factò de quo reputat esse contentum, presentibus testibus antedictis.

Fratrem Petrum Fornerii	} Ordinis Fratrum Minorum.
Fratrem Geronium Morante	

Fratrem Matheum Bernardi alias Sureda, Ordinis Sancti Anthonii Vianensis.

Natalem Canals ville de Sineu acolitum cum titulo sibi factò triginta \mathbb{H} censualium per Raphaellem Canals de Sineu cum instrumento firmato pet eundem in posse discreti Petri Pastoris notarii sub die decima septima Septembris anno a nativitate Dni. MCCCCLXVj. De quo reputat esse contentum presentibus testibus antedictis.

(Continuará)

Por la copia

FRANCISCO FRONTERA, *seminarista*.

SUMARI

PÁGS.

1. Documentos inéditos extraídos de diferentes archivos, referentes al Rdm. Gil Sanchez Muñoz, Obispo de Mallorca; por la copia Loreazo Lliteres, pre.	3.5
2. Per l'Historia i Vocabulari d'Arts i Oficis de Mallorca (Inventari del Castell de Bellver; per la copia: Gabriel Llabrés . . .	328
3. Historia de Mallorca del Dr. Mn. Juan Binimelis; per la copia: Antoni M. ^a Alcover, pre.	329
4. Galeria de artistas mallorquines (Los Mayols, pintores)	330
5. Los Binimelis de Alcedia; per la copia: Gabriel Llabrés	331
6. Galeria de Balears Il·lustres (L'amo'n Llorens Caldent y i Perelló de Ca-N'Aulesa; de Mn. Antoni Truyols i Mn. Antóni M. ^a Alcover	332
7. Documentos inéditos del Pontificado del Reverendísimo D. Francisco Ferrer, Obispo de Mallorca	338